

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, oktober 2001 10
lětnik 51

Jezus Chrystus praji:

W njebjesach budže wjesołosć nad jednym hrěšnikom, kiž so pokući, wjetša hač nad džewjećadžewjećdesat prawymi, kotřiž pokutu njetrjebaja. (Luk. 15,7)

Njeje to njesprawne? Něchtó je spytał přeco po Božich kaznjach žiwy być. To njebě za njeho stajnje lochko. Wusměšowanje a hanjenje dyrbyeše za to znjesć a druhdy hišće wjac. Ale je swěrný wostał.

Druhi pak so njeje za Bohom prašał, haj, je samo wěrbjacych sobu wusměšował. A hakle w starobje je puć k cyrkwi a k Bohu namakał. Nad nim, tak praji naše hrono, so Bóh bóle wjeseli hač

nad tym, kiž je cyle swoje žiwjenje so za Bohom prašał. Njeje to njesprawne?

Hdyž sebi naše hrono hišće jónu dokładnje přečitam, potom spóznamy, zo Bóh so tež nad prawymi wjeseli. Wón potajkim jich swěru připózna. Ale štož je so swoje cyle žiwjenje za Bohom prašał, do njeho wěrił a so po Božej woli měł, tón druhdy myslí, zo je sebi z tym před Bohom něšto zasluił.

Wón na to njemysli, zo je to přeco Boža smilnosć, hdyž nas přiwza. Jezus je w přirunanju wo dželačerjach we winicy jasne wuprajil, zo to wšitkim plaći: tym, kiž su so čas žiwjenja po Božej woli měli, ale runje tak tež tym, kiž su so hakle pozdžišo wobročili.

Potom pak móžemy so nad tym sobu wjeselić, hdyž je něchtón puć k Bohu namakał, a jeho do našeje srjedziny přiwzać.

Tak je naše hrono dwójne přeprošenje. Tym, kiž spóznowaja, zo njemóžeja wjac tak žiwi być kaž dotal, so praji: Njeje hišće přepondže. Móžeće so tež nětko hišće k Bohu wobročić. Tym, kiž su swoje cyle žiwjenje kruće wěriili, so praji: Wjeselće so tola, zo je Bóh tak miłosćiwy a wšitkich pyta. Wjeselće so, zo Bóh přeco hišće móžnosć k wobroćenju poskića.

Snano tež džensa něchtó spózna, zo trjeba tež wón Božu smilnosć, wšojedne, hač słuša k tym džewjećadžewjećdesat prawym abo tym druhim. Potom so njech nje-komdži. Bóh na nas čaka.

S. ALBERT

Ty prajiš: Křesćan sym; wšak sym ja něhdy křćený a w swjatej křćenicy sym Chrystej přinjeseny. Wšo derje; praj pak mi, hač sy tež dzeržat ty swój slub, kiž z Chrystusom we křćenicy sćinił sy.

Ty prajiš: Křesćan sym

Keluch Křižneje cyrkwe w Drježdžanach ze serbskim napismom: Štož moje četo jě a pije moju krej, tón ma wěčne žiwjenje. Jan 6,54. – Keluch darichu serbske wosady w lěće 1900 Křižnej cyrkwi jako džak za to, zo hospodowaše štyri kroć wob lěto serbske kemše. Hišće džensa so keluch při Božim wotkazanju wužiwa. Foto: archiv

Ty prajiš: Křesćan sym, to dokelž bjerješ k sebi, štož Chryst je wotkazat za Božim blidom tebi. Wšo derje; pokaž mi, hač četo Chrystusa a krej we žiwjenju swój płod a wužitk ma.

Ty prajiš: Křesćan sym; wšak mam ja Bože stowo; w nim rady čitam sej, jo wšednje slyšuju z nowoh'. Haj, luby, činiš ty tež to, štož wući će? Budź činjer, jeno tón we Božej hnadže je.

Ty prajiš: Křesćan sym; ja znaju swoje hrěchi, a tawki spowědne mi njejsu žane směchi. Praj pak, mój přecelo, hač ze wšej spowědžu so polěpšuješ ty we swojim žiwjenju.

Ty prajiš: Křesćan sym; ja modlu so a spěwam, ja chodžu kemši rad a doma swěru džětam. Wšě wěcy, wo kotrychž ty rěčiš, dobre su, hdyž jeno stawaju so z čistej wutrobu.

*Mój Božo, spožč wšak mój, zo křesćijan bych wostał, we skutku křesćijan, nic jeno nijeno džostał. Ja wěm, zo tón, kiž skutk wot njena wottorha, přinć nihdy njemóže do twójoh' kralestwa. **PJECH***

Hódančka

Njedawno džěch zaso raz na našu łubju. Steji tam najwšelakoriši čapor, kiž hižo njetrjebamy. Na příklad stary čumpaty konik, na kotrymž sym so něhdy košala, abo sanje, kiž jenož w zymje trjebamy. Při swojim hrjebanju namakach naraz njeznatykarton. Što drje w nim bě? Hač horje bě ze starymi zapróšenymi knihami napjelnjeny. Škoda, što? Wězo, pokład by zajimawši był. Sunych karton tuž hižo nabok, jako mi tola jedna kniha do wočka

kalny. Bě hišće w starym pisnje a nadeńdžech w njej lute hódančka ...

To pak so derje hodžeše! Kak rady tola hódam! Wězo nic přeco. Na příklad w šuli, hdyž džěto pisam, dyrbyju

druhdy hódać, dokelž prawu wotmołwu njewěm. Abo na pućowanju w njeznatej kónčinje: Stejiš na křižowanišću a móžeš prawy puć jenož hódać. Tajke hódanje za nikoho njeje wjeselo. Tola z prawymi hódančkami, kaž je w starej knižce na łubi nadeńdžech, wótriš swój rozum a husto hišće něšto přiwuknješ.

Haj, a dokelž snano tež ty rady hódaš, sym někotre hódančka wupytała, zo so ci w dołhich nazymskich prózdnotinach njeby wostudžiło. Hdyž maš wšitko wuhódane, připóscel wotmołwu na redakciju Pomhaj Bóh. Čaka rjane myto na tebe!

Wjele wjesela přeje

JADWIGA

- ❶ Štó je so narodził a njeje wumrěl?
- ❷ Wodnjo nosy čłowjeka a w nocy hubu wočinja.
- ❸ Dłěje wariš, bóle stwjerdnje.
- ❹ Štó ma nohi a njemóže běhać?
- ❺ Što zwěrjatka bluwaja a čłowjekej derje słodži?

Počesćenje fararja Handrika w Slepom

W Slepom wotkryje so njedželu, 14. oktobra, po kemšach wopomjatna tafla za něhdyšeho wosadneho fararja Mateja Handrika (1864–1946). Kemše započnu so w 9.30 hodž. Do toho změje srjedu, 10. oktobra, w 19.00 hodž. Trudla Malinkowa we wosadneje rumnosći při farje přednošk wo fararju Handriku.

Wo serbskej nabožnej terminologiji

Wutoru, dnja 11. septembra, wuradžowachu na Michalskej farje knjez sup. S. Albert, farar J. Malink, wikar J. Buliš a knjez H. Šolta wo serbskej nabožnej terminologiji, kotraž měta w přichodnym léce jako ekumeniska terminologija wuńć. Knjez Buliš bě zestajił wobšěrnju lisćinu němskich slowow, kotrymž přida knjez Šolta w blišim času serbski (ewangelski) přeložk. Na wuradžowanju předstaji farar Malink namjety za prawopisne zasady we wobłuku nabožneho pismowstwa. Na zeńdženje bě předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa přeprosył.

MĚRCIN WIRTH

Sobustawska zhromadźizna SET

Lětuša sobustawska zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa budže na reformaciskim dnju, 31. oktobra 2001, na hrodze w Přiwćicach.

Dnjowy porjad

1. powitanje
2. rozprawa předsydstwa
3. rozprawa rewizorow
4. diskusija a schwalenje rozprawow
5. wólby rewizorow
6. wobzamknjenje noweho přinoškoweho porjada (přestajenje na euro)
7. namjety za dalšu džělawosć towarstwa
8. předstajenje filmow SAEK wo serbskim zjězdze w Slepom 2000 a wo cyrkwinskim dnju we Łazu 2001

Započatk je w 14.00 hodž., kónc budže někak w 17.00 hodž.

Předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa přeprosuje wutrobnje wšitkich člonow a zajimcow!

Přispomnjenje: Přiwćicy (Preititz) leža na wuchod wot Budyšina. Přijězd je možny pak přez Malešecy abo ze směra Budyšin přez Delnju Kinu, Poršicy a Budyšink. Hród w Přiwćicach leži při starej wjesnej dróze.

200lětny jubilej w Hornim Wujězdze

Wot 12. do 14. oktobra woswjeći Hornjowujězdžanska wosada 200lětny jubilej swojeje cyrkwy. Zajimcy su přeprošeni na scěhowace zarjadowanja:

pjatk, 12. oktobra

18.30 hodž. wječorne kemše (předuje něhdyši wosadny farar Schätze)

19.30 hodž. swjedženske zarjadowanje w „Herbskej grychće“ (přednošuje H. Gersdorf)

sobotu, 13. oktobra

20.00 hodž. hudźbna Matthias-Claudius-rewija (dźiwadłowa skupina Ahausen)

njedželu, 14. oktobra

10.00 hodž. swjedženske kemše (předuje biskop Volker Kreß)

Zeńdženje předsydstwa SET

Člonoj Serbskeho ewangelskeho towarstwa zetkaja so lětsa na reformaciskim dnju w Přiwćicach. Na zeńdženju předsydstwa dnja 27. žnjenca smy sobustawsku zhromadźiznu přihotowali. Mjez druhim chcemy nowy přinoškowy porjad w zwisku z euro wobzamknyc. Planowane je tež předstajenje filmow wo Slepom a wustajeńcy na cyrkwinskim dnju we Łazu.

Rozmyslowachmy hižo wo programje cyrkwinskeho dnja w Budyšinje, přetož zestaji so w tutech dnjach brošurka „1000 lět Budyšin“ tež z informacijemi wo ewangelskich Serbach.

Tuchwilu přihotuje so zhromadna hornjoserbska nabožna terminologija ewangelskich a katolskich wěriwych. Farar Jan Malink je k tomu přehlad zasadow a wariantow ewangelskeho pisanja Božich mjenow a bibliskich zapřijećow zestajił. Wudžělk měł być zakład za dalše džěto na nabožnej terminologiji. Zhromadna terminologija budže zdobom tema na dalšim zeńdženju předsydstwa SET ze zastupjerjemi TCM w nazymniku.

MĚRANA CUŠCYNA

Anton Fuchs – přédny ewangelski prjatkař w Slěpem a jogo wuslěžař Jan Wjelan

Z pśednoska na zgromažinje Serbskego ewangelskego towaristwa na reformaciskem swěženju 2000 w Slěpem

Na slědy Antona Fuchsa žin-sa bžez slěženjow Jana Wjelana wěcej pšišli njeby. Won jo był nan znatego Juliusa Wjelana a pśisamem w celej přédnej połojcy 19. stolěša farař w Slěpem. Potakem jo won žywy był w casu, w kotaremž su se feudalne wobstojnosći do bergarskich pšēměnili. Won sam jo se hyšći narožil ako syn njelichotneho bura w Mužakojskej serbskej wosaže. Pjerwjej až jo se mogal z wušej 20 lětami – za tencajšne poměry bejnjne pozdže – padaš na studije do Žarowa, Lipska a Halle, jo se won dejal wot kněža Pücklera z poddaństwa pušćiš. Po studijach jo se ned, mimo až jo trjebał nejpijerwej ako diakon słužyš, w lěše 1810 w Slěpem ako farař pśistajil. Možomy potakem za to mēs, až jo se Mužakojski kněz ako patron cerkwje zaměrnje wo to starał, až dostanjo serbske prjatkarje za swoje wosady.

Gaž pak jo se myslil, až po tej droze dostanjo teke wosebnje podwolne fararje, jo se molił. Jan Wjelan jo z Pücklerom lěta dlujko procesěrował dla zaplašenja cazarскеje zliceńki za faru a dla wułożkow za superintendenta, kenž jo doglědował Slěpjańsku šulu. W tšešej instancy jo to juristicke rozestajenje skońcnje dobył. Jadnomu kolegoju jo zacwiblowany pisał, až se jomu zda, až ten zastarski cas w Mužakojskem kněstwje tak njepowalny ako egyptojske pyramidy zakorjenity jo. Gaž se Pücklerowu row w Rogenškem parku wobglědajomy, možomy groniš, až jo z tym wugronjenim samo wěsty profetiski dar wopokazał. Slědne lěta swogogo žywjenja njejo potom – snaž pod wliwom syna Juliusa – se jano z ponimsćonym mjenim „Wehlan“ podpisał, ale jo casy pśistajil „wendisch: Welan“. Socialna emancipacija jo potakem wjadła k

Pšednosowař Pěš M. Jahn na Slěpjańskej zgromažinje
Foto: G. Wjenk serbskemu wuznašeju.

Wjelan jo dotychmět byl ten nejwěcej na cerkwinskih stawiznach zajmowany farař w Slěpem. Ako jo se w lěše 1833 sekretar bibliskego towaristwa we Zgorjelcu z pšosbu na Wjelana wobrošil, aby jomu něco wo stawiznach wosady sobu žělił, jo musal wo swojom wotegronje woblutowaš, až se jomu teke po 23-lětnej fararskej słužbje a dlujkem pytanju za historiskimi žrědłami hyšći poražilo njejo doložnu chroniku wosady zestajiš a až jano njedoložny pšeglěd wo Slěpjańskich fararjach daš možo. Dalej pokažo na J. G. Müllerowe knigły wo stawiznach reformacije w Gornej Łužicy, žož se pišo, až jo chopil Matthias Blasius w lěše 1596 w Slěpem prjatkowaš, až pak bžez cwiblowanja njejo ten přédny ewangelski prjatkař how byl, ale pjerwjejšne njejsu znate. Wjelan něnto pśidajo tu rozsudnu informaciju, až su byli na tej přédnej prjatkarni z casa reformacije zatšugane te słowa „Temporibus Antonii Fuxii pastoris 1564“ (Za cas Antona Fuchsa, farař 1564). Wjelan z togo pšawje slědujo, až jo Anton Fuchs ten přédny ewangelski prjatkař w Slěpem byl.

Potakem skoro 50 lět jo se po reformaciji minuło, nježli jo přédny ewangelski duchowny drogu do Slěpego namakał. To pak jo było wus-

ko zwězane z politiskim wuwisim w Gornej Łužicy. Akle ako jo česki kral Maximilian II. na zachopjeńku 60-tych lět 16. stolěša Gornej Łužicy konfesionalnu lichotu dał, su se w serbskich wosadach malsnje ewangelske prjatkarje zasajžili. Potrjeba na serbskich duchownych jo stakim naraz tak wjelika byla, až jo šěžko bylo dosć kandidatow namakaš. Tak njejo Anton Fuchs serbskego pochada byl, ale jo pśišěgnuł z Pomorskeje, z města Belgard pla Szczecina. Zajmawe na tom jo, až w toštych pšechodnych stronach nimskich kolonistow k podwjacornym Słowjanam se tencas hyšći kašubska rěc nic jano powědała jo, ale až jo se z reformaciju – malsnje ako serbščina – k pisnej rěcy wuwila. Ako jo se młožeńc Anton Fuchs w lěše 1545 w Frankfurse nad Odru do lisciny studentow Viadriny zapisał, jo toš nej-

Božy dom w Slěpem Foto: J. Maćij

skerjej južo jadnu słowjańsku rěc, kašubščinu, znał. Potakem jo był pozdžej wosebnje zamožny k tomu zastojnstwu w Slěpem. Powołał jo jogo (a rownocasnje fararja za susedny Jabłońc) w lěše 1564 za reformaciju zapalony Mužakojski kněz Fabian von Schönaich.

Anton Fuchs jo 32 lět fa-

rarske zastojnstwo w Slěpem wugbał a wokoło lěta 1596 w tencas radnem starstwje něži 70 lět zemrěl. Jogo naslědnikoju Matthiasu Blasiusoju jo pśedpisał nowy Mužakojski kněz zu Dohna, až ma z Fuchsowemu wudowu zmilnje wobchadaš, až ma ju gnadnje šćitaš a jej kužde lěto tši korce žyta daš. Wona jo potom hyšći wušej 30 lět žywa byla.

Jaden z Fuchsowych potomnikow jo žělał w kněskej słužbje ako Slěpjański gatař a jo bydlił we samotnem domje mjazy Slěpym a Trjebinom. Luže pak njejsu jomu Fuchs gronili, ale Slapke, ako jo to srjež 17. stolěša Slěpjański farař Martin Bolzy zapisał: „Meister George Fuchs, vulgo Slapke“. Tencas ga njejo za tym šlo, z kotarym mjenim se raz přédownik w Frankfurse na uniwersiše zapisał jo abo kotare mě jo dał na prjatkarnju zatšugaš, ale za tym, kak jo lud tym swojžbam do domu gronil.

Slapcyc swojžba jo potom we 18. stolěšu južo daloko rozšyrjona w słužbje Mužakojskich knězow byla. na pšikład su šaparje, doglědowarje na kněskem dworje, pisarje na amše abo samo wuše zastojniki byli. Mužakojski kněz von Callenberg jo nam w swojich spomnješach samo chwalošpiw na jadnogo Slapkego, swojogo nejwušego zastojnika serbskego pochada, ako sam pišo, zawostajil.

Jadna linija Slapcyc swojžby jo ned po 30-lětnej wojnje w Rownem bursku žywnosć pšewzela. Z toš teje chudeje žywnosći pochada Hanza Nepilowa maš. Teke maš znatego burskego wuconego Hantša-Hana ze Slěpego jo jadna rožona Slapcyc byla. Tak stej reformacija a přédny ewangelski prjatkař Anton Fuchs z Pomorskeje trajny wuznam za serbske kulturne stawizny Slěpjańskeje wosady měj.

PĚŠ M. JAHN

Wětošojski ekumeniski chor serbski spiwał

Na nježelu, 9. septembra, žeń wotworjonego pomnika, jo se zasej swěšila tradicionelna serbsko-nimska namša we Wětošowje, tenraz ale w nowej, za 1,7 mil. markow restawrěrowanej cerkwi a z wusokimi gosćami ako z ministarjom za kublanje w Bramborskej Steffenom Reiche. Jomu słuša žěk, až jo se starał wo pjenjeze za restawrěrowanje teje rědneje cerkwy. Won jo lazował lekciju a ewangelium w nimskej rěcy. W nimskej rěcy jo teke biskup Barlinsko-bramborskeje cerkwy Wolfgang Huber (3. wotpšawa) a bramborski ministraž za kublanje Steffen Reiche (1. wotpšawa).

Mjazy namšarjami stej bylejš biskup Barlinsko-bramborskeje cerkwy Wolfgang Huber (3. wotpšawa) a bramborski ministraž za kublanje Steffen Reiche (1. wotpšawa).

Namšarje we Wětošowje
Foše: M. Hirchow

pjenk apyła dali na drogu do Barlinja, su biskupa na toš tu namšu pšepšosyli a jogo pšosyli, aby krajna cerkwa se wěcej za to serbske zasajžila. To přědne žycenje jo biskup něnt dopeni.

Namšu žaržał jo wobľubowany serbski prjatkař Juro Frahnow. Won jo teke rědny kjarliž wuspiwał. Lekciju w serbskej rěcy jo lazował ceptař Uwe Gutšmidt z Borkow.

Mjazy namšarjami som teke poznał serbsku ceptarku z Janšojc, kněni Starikowu. Južo drugi raz jo pšišla na namšu do Wětošowa. Cep-

tarka z Barlinja Ilona Urbanjc, člonek pšedsedarstwa PÓNASCHEMU, jo pšišla na namšu w serbskej drastwje. Wona pochada z Borkowskeje serbskeje familije. Christa Feikowa z Barlinja, rožona w Borkowach, jo lazowała w „Berliner Morgenpost“, až se swěši we Wětošowje serbska namša. How jo kšěta podla byš. Teke někotare fararje su pšišli na toš tu wosebnu namšu ako farar H. Hupac, farar F. Schözt a Wětošojski nimski farar R. Eisel, kotaryž jo kužde lěto ze swojeju wosadu podla,

gaž se serbski spiwa a prjatkujo. A se wě, až njejo felował farar na wuměňku Klaus Lischewski. Won se ga pšecaj za to serbske zasajžuju a cesćej teke za to wojujo. Tenraz jo se won wo to starał, až Wětošojski ekumeniski chor přědny raz serbski kjarliž wuspiwał jo. Teke farar Lischewski a jogo žeńska stej we njom sobu spiwalej. Wonej stej se łoni wobžělitej na rěcnem kursu w Smogorjowje. To jo tak kšasnje klincało: „Och, wostaň z twojeju gnadu“. Po namšy su pon wšyknje byli kazane na zgroładne kafejpiše do susedneje nimskeje cerkwy.

Wotpołdnja jo kazał Wětošojski šolta Axel Müller na swětočne wotworjenje restawrěrowaneje cerkwy. How su wustupili z małkim serbskim programom žiži z Wětošojскеje WITAJ-kupki. Powědali stej mjazy drugim Fryco Kšamař, zastupny pšedsedař Domowiny, a Uwe Gutšmidt, pšedsedař towaristwa PÓNASCHEMU. Won jo był mēnjecy, až „wěra a rěc stej jadnota“, wěšty žěl člonekow towaristwa ga su ewangelske kšescijany.

SIEGFRIED MALK,
čłonek žěłoweje kupki
Serbska namša

Nowe zetkanišćo w Slepom

Z wosadnym swjedženjom poswjeći so nježelu, 19. awgusta, nowe džěčace a młódzinske zetkanišćo w Slepom. Tute je nastalo w pódłanskich twarjenjach fary. Lěto bě přetwar hródže, kólnje a bróznje, w kotrychž su něhdy Slepjancy fararjo hospodarili, trał.

Poswjećenje zahaji so z Božej službu w cyrkwi, sobu wuhotowanej wotwosadnych dujerjow a cyrkwinskeho chóra. Přizamkny so wosadny swjedžen na farskej ležownosći. Ze zajišćim sej

Z pódłanskich twarjenjow Slepjanskej fary jo nastalo džěčace a młódzinske zetkanišćo.

Foto: J. Schmidtchen

wjac hač 300 wopytowarjow nowe rumnosće kaž tež fotowu wustajeńcu wo twarskich džěłach wobhlada. Nowe zetkanišćo móža tež skupiny z druhich wosadow za swoje zarjadowanja wužiwać. Přenocowanje pak tu móžne njeje.

J. SCHMIDTCHEN

Spominanje a próstwa wo měr

Dwaj dnjej po hrózbnych terorowych nadpadach w USA wuhotowachu Budyscy ewangelscy a katolscy duchowni štwórtk, 13. septembra, nawječor w Pětrowskej cyrkwi w Budyšinje ekumenisku nutrnosć. Na 500 kemšerjow z Budyšina a wokoliny bě so zhromadžiło k spominanju na wopory a k próstwje wo wuchowanje swětowego měra. Superintendent Reinhard Pappai zwurazni w svojim přědowanju žarowanje nad tysacami njewinowatych woporow a strach ludži po wšěm swěće přěd móžnymi scěwkami tutoho žałosneho njeskutka. Postrow a próstwu w serbskej

Zhromadnje začahnychu Budyscy duchowni k ekumeniskej nutrnosći do Pětrowskeje cyrkwy.
Foto: M. Bulank

rěči přědnjesětaj farar Jan Malink a kapłan Měrcin Deleńk.

T.M.

Akcija za serbske šulstwo

Štož by pjatk, 31. awgusta, rano na dwór Serbskeho gymnazija w Budyšinje přišo, by so jara džiwal: Wšudže strowjachu plakaty, serbske chorhoje a sekle, a mjez nimi sy móht wuhladać wjac hač třista paslacych džěci, młodostnych a dorosćenych, kotřiž mějachu jenož jednu mysličku: w běhu jedneje hodžiny zlěpic 800 papjerjanych šulow. Ze zhromadneje reju wokoło šule so stawk, kotryž so runočasnje we wšitkich serbskich šulach wotměwaše, na gymnaziju skónči – ale nic zakónči: Cyle zahorjeni teptachu gymnaziasća po tym na šulskim dworje hišće koło. Diskusije pak přewodzachu wjetšinu šulerjow přez cyły dzeń. Njerěčeše so jenož wo Chróscicach, ale tež wo tym, što to scyła je, to serbske.

Jako organizatorojo běchmy jara wolóženi, zo je so wšo tak derje radžiło a zo njejsmy podarmo přez cyły tydžeń ideje zběrali, so zetkawali, telefonowali a po puću byli. W běhu přihotowanjskich dnjow drje kóždemu z nas někotre wlosy zešědžiwichu (tež hdyž smy hišće młodži), wšako njebě lochko mjez wšelakimi wočakowanjami wučerjow a šulerjow prawu měru namakać a potom wšo ze zamołwitymi z tamnych šulow wothłosować. Nimo toho bě stawk wšak poprawom tajny, tak zo wučerjo oficialnje ničo wo nim njewědzachu. Podpěrować jón tak a tak njesmědzachu. Skoro hodžinsce docpěchu zjawnosć a nas nowe informacije wo podawkach wokoło Chróscanskeho 5. lětnika – tuž ani džen

do toho njebě hišće jasne, hač so akcija scyła přewjedze.

Nic jenož na gymnaziju je so w běhu přihotowanjskeho tydženja wo zmysle tutoho

Ze zahorjenjom paslachu gymnaziasća serbske šule. Foće: T. Stübner

stawka diskutowało, při čimž so mnohim hižo same slowo „stawk“ njelubješe, dokelž měješe so tola skerje solidarita z Chróscanskej šulu wopokazać a so skedźbnić na

trěbnosć serbskich šulow. Tohodla přemjenowachmy stawk na „Akciju za serbske šulstwo“, štož zdaše so nam zmysl a wotpohlad lěpje zwuraznić.

Na kóncu bě wjeselo wězo wulke, zo je wšitko tak měrnje a wuspěšnje wotběžalo. Napašliwmy dohromady drje wjac hač 830 chěžkow, štož wosebjepola młodšich šulerjow wulke zahorjenje zbudži. Z tym měješe kóždy wosobinsce podźěl na tutej ak-

ciji. Snadž je to tež wotmołwa na prašenja, kotrež sebi po zakónčenju mnozy stajachu: Zwotkel pochadžeše zahoritosć? Što bě so stało z hewak hustohdy tak bjezłóštnej masu šulerjow? Što mjez sobu tak wjazaje, zo njebě hižo wažne, hač sy šuler 5. abo 12. lětnika, wučer abo hósć? Kóždy wobdźělnik měješe nadowk spjelnić a bě z tym wažny za wuspěch našeje akcije.

Za rozrisanje serbskeje šulskeje problematiki stawk drje wulki wuznam njezměje. Ale wón bě hnujacy podawk za wuwicće serbskeho wědomja mnohich gymnaziasćow, tež B-šulerjow.

LUBINA MALINKEC

Mjez demonstrantami Jurij a Jakob ze 6. lětnika ze serbskeje chorhoju

Radžena premjera „Wuhladka“

Sobotu, 8. septembra, běše skónčnje tak daloko: W 12.45 hodž. witaše moderatora Bogna Korjeńkowa serbskich a němskich přihladowarjow MDR k premjerje serbskeho telewokna „Wuhladko“. Po synchronizowanych wusyłanjach, kaž pěskowčika, a po premjerje „Serbskeho wokna“ w Oberlausitz-TV 28. awgusta je to přeni hornjoserbski telewizijny magacin, kotryž móžeja přihladowarjo nic jenož we Łužicy, ale po cyłej Němskej přijimować. Nowy informaciski srědk telewizija přinošuje k mnohostronskosći

serbskeje medijoweje krajiny a da Serbam dalšu možnosć, so wo samsnym podawku na wšelake wašnje a ze wšelakich widow informować.

Pisany a mnohostronski program premjerneho wusyłanja sahaše wot politiskich temow a přirodoškita hač k aktualnym kulturnym podawkam. Jako přenja předstaji so kulturna skupina z Brětnje, kotraž haji reje a narodnu drastu Wojerowskeje kónčiny. Po powěsćowym bloku ze zjimanyimi nowostkami scěhowaše přinošk wo Chróscanskej srjedźnej

šuli a protestowej akciji wo jeje zdźerženje. Jako studijny hósć bě zapóslanc w krajnym sejmje knjez Marko Šiman přeprašeny. Z tutej tučasnje w Serbach a Němcach horco diskutowaneje temu pokaza „Wuhladko“, zo móže runje tak kaž serbske printmedije a rozhlós dać nastorki za přemyslowanja a rozmołwy. Što pak by telewokno było bjez přinoškow tež za młodostnych? Tute su so po mojim měnjenju z předstajenjom młodeho trailera Tomaša Domaški a Pančičanskeje šulskeje džiwadłoweje skupiny jara derje radžili. Připóznać měli so tež prócowanjna redakcije „Wuhladka“, so

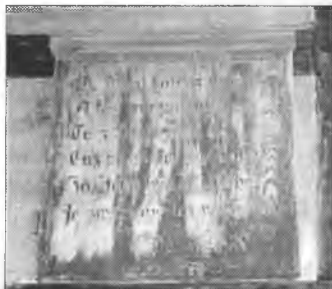
w swojich rozprawach njekoncentrować na katolsku serbskorěčnu Łužicu. Wězo je poľhodžinski wusyłanski čas překrótki, zo by so wšo a wšitko wobšěrnje předstajić móhlo. Snadž by tohodla lěpje było, jeli bychu so wo jedneje abo dwěmaj hłownymaj temomaj dlěše přinoški wudžěłali. Tak bychu so přihladowarje móhli hlubše a dokładniše informacije sporsředkować.

W cyłku pak dyrbbju rjec, zo je so mi přenje „Wuhladko“ derje lubilo, a poručam wšitkim čitarjam přichodne wusyłanje 6. oktobra 2001 w 12.45 hodž.

MADLENKA MALINKEC

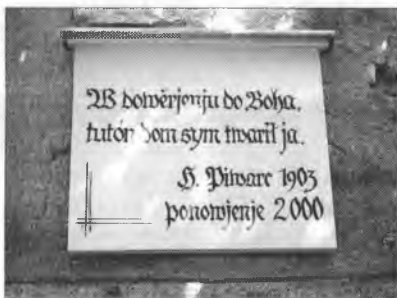
Nowej serbskej taflí we Wětrowje

Gerhard Zimmermann je bur na wuměnkú w starym Wětrowje. Po tym zo je jemu kónc lońšeho lěta mandželska zemřěła, bydli tam samlutki z něšto kokošemi a kóčkami na něhdyšim Piwarcec

Stara a nowa tafla na bróžni po originalu z l. 1910. – Tafla nad zachodom wuměnká po originalu z l. 1903 (deleka)

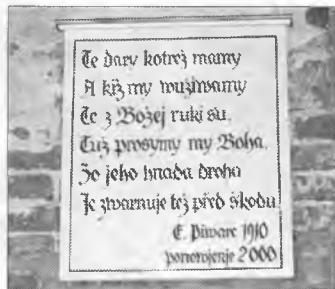
statoku. Kubło z nahladnymi hródžemi a bróžnjemi, natarjenymi po štyrjoch stornach wulkeho dwora, swědči wo zamóžitosći něhdyšeje Piwarcec swójby. Pozdžišo

je prodrustwo twarjenja poměło, to a tamne přetwarilo, tola ničo za jich zdžerženje nječinilo. Wuslědk je

džensa widžec: Njewužiwane twarjenja počnu jěc ... Z Gerhardom Zimmermannom dyrbiš němsce rěčec. Serbsce wón jenož tro-

chu rozumi, něšto słowow, kiž je sej wotposkał wot mandželskeje a přichodneho nana, hdyž bě so po wójnje na Piwarcec statok woženil. Rady pak wita serbski wopyt, nic jenož w dopomnjeću na

njeboh mandželsku, z kotrejž bě husto serbski rozhtós sluchał a kotraž bě so, lěta na chorołožo putana, nad kóždym wopytowarjom zwjeseliła, z kotrymž móžeše serbsce

bjesa do wać. Serbam ma knjez Zimmermann z lětušeho nalěča zajimawostce na twarjenjach pokažac: nowej drjewjanej taflí ze serbskimaj napisomaj.

Přenja wisa na něhdyšej bróžni, na samsnym městnje, hdžež bě 1910 tehdyši ho-

spodar Ernst Piwarcec šesćlinkowsku próstwu wo Božu hnadu do wobmjatka zapisać dał. Za čas prodrustwa bě wobmjatki wotpadał a z nim tež serbska štučka. Tehdy dachu sej Piwarcec-Zimmermannec wone hrónčko na drjewjanu taflu napisac. Na wšelakich městnach na bróžnjach a domskim je potom wisała, doniž po lětdžesatkach barbu njepušćeše, tak zo bě naposledk napis lědma hišće wučitać.

Tamna, mjeńša tafla je přičinjena nad chěžnymi durjemi něhdyšeho wuměnká. Nad nej je hišće original widžec: tafla z pěškowca, wot wjedra dospołnje rozžrana. Ani pismika na nej hižo spoznać njeje. Hana Zimmermannowa bě jenička, kiž hišće wědžeše, što bě tam něhdy napisane było. Za tym prašana, by so jej bjez přemyslowanja z pomjatka wužorliho dwulinkowske hrónčko, kiž bě jeje džed Handrij Piwarcec 1903 do pěškowcoweje taflje zadypać dał.

Loni w pózdnej nazymje běštaj so Zimmermannec mandželskaj rozsudžiloj wobě taflí nowej zhotowić dać. Nadawk přepodať staj

Wuměnkár Gerhard Zimmermann w starym Wětrowje

Fota: T. Malinkowa

serbskej Smolic blidarni we Wěteńcy. Noweju taflow na swojim ródnyim statoku pak so Hana Zimmermannowa dočakała njeje. Hdyž so stare lěto ke kóncej chileše, ju Bóh tón Knjez z jeje čelneje bědnosće wumóži. A hdyž lětuše nalěto začahny, buštej taflí na twarjenjomaj připrawje nej. Kaž znamjeni nadžije tam nětko skutkujetej na statoku, z kotrehož dycha zachodnosć.

Zajimowanemu wopytowarjej Gerhard Zimmermann taflí rady pokaza.

T.M.

Na jednej z taflow je předstajena něhdyša tykowana cyrkej w Parcowje.

Spominanje na Parcow

Ze swjedženskimy kemšemi njedželu, 9. septembra, w Bjezdowach spominachu něhdyši Parcowčeno na 600. jubilej přenjeho naspomnjenja swojeje wotbagrowaneje wsy. Zdobom poswjećichu tři wopomjatne kamjenje za zničenu wjes, kotrejž je stworił Manfred Vollmert ze Židžinoho. Na zetkanju wobdžěllichu so mjez druhim fararka a wosadni z Minsena při Sewjernym morju, hdžež je z lěta 1999 300 lět stary wołtar z Parcowскеje cyrkwje namakał swoju nowu domiznu.

Tři bludženki z taflami dopominaja na wotbagrowany Parcow. Tekst a foće: J SCHMIDTCHEN

Poršiska wosada a scěhi druheje swětoweje wójny

Skónčenje

Chcu hišće dodać podawkaj, kotrejž njemětož zabytej być.

Krótko po skónčenju wójny sta so na hranicy našeje wosady zrudne njezbožo. Sowjety wojacy běchu při cofnjenju wot přenjeho nadběha na Budyšin mjez Krakecami a Delnjeju Kinu wukładli rozbuchadla do zemje. Dwaj hólcaj z Bozankec běstaj při hrajkanju z tajkim nastrojom wo žiwjenje přištož. W Krakecach zaměstnjena wobsadka sowjetskich oficěrow z lětanisća w Lětonju a jeje komandant so nječujachu kompe-

konjacym zapřahom hač tam a po džěle zaso domoj dowjezc. Běchu wšak někotre dny trěbne a mi so poradzi miny wotstronić. Jako džak za tute njewšědne a strašne džělo dósta ruska lěkarka přikaz, so wo moje rany starać a mje lěkować. Za tutu pomoc sym džensa hišće džakowny, dokelž tehdy druheje pomocy njebě.

Tamny podawk sta so cyły čas pozdžišo. Ruska wobsadka bě wotwołana a žiwjenje poča zaso kćěc. Na jednej njeđzeli w žnjencu 1945 wuchodźowachmy so při rja-

HIER RUHEN
DREI
UNBEKANNTE
KRECKWITZ

Štó je pomnik wudžětał a pismo wudypał, njeje znate.

Wuchodźowar na Poršiskim kěrchowje ma tež swoje wjesele na rjenje a prosće wuhotowanym pohrjebnišću padnjenych wojakow. Kak wjele je so jich tu k poslednjemu wotpočinkej pochowało, njeje cyle wěsće znate. Hdyž čitamy mjena na rownych kamjenjach a zapiski w cyrkwinskih knihach, naličimy 15 padnjenych.

Hdže je pochowanych tych wjele młodźencow našeje wosady, znaje jenož naš Bóh Knjez w njebjesach. Wo padnjenych Krakečanskich wojakach je hakle njedawno zhonić było, zo leži jedyn na wulkim pohrjebnišću w Francoskej blisko města Strassburg. Je tam pochowany Herbert Wjenk, hólč česćeneho Pawoła Wjenka, kiž bě něhdy w serbskim Sokole aktiwny, znaty antifašist a Domowinjan. Herbert bě wo lěto starši hač ja a je hišće džensa mjez staršimi ludźimi znaty jako wjesoły kadla. Husto z nim hromadže hrajamoj na bjesadach młodžiny wjesołe melodije na harmonice a spěwachmoj k tomu. Wón bě wjesny serbski hólč, na kotrehož so někotryzkuli we wjesce derje dopomina. Přiwuzni tam njedawno po-

Pomnik za třoch njeznatych, namakanych po wójnje při awtodróze pola Krakec

Foto: J. Buder bychu a namakachu mjez mnohimi druhimi rowny křiž z jeho mjenom. Přinjesechu wobraz tutoho wulkeho pohrjebnišća němskich padnjenych wojakow sobu.

W Francoskej wšak so tež wo němske wopory zjawnje žarowaše a jich pohrjebnišća so hódnje wuhotowachu. Pola nas je to, nětk po přewróće, tež móžno, ale tež nuzne. Runje tajke pohrjebnišća měli być a wostać wopomnišća na surowe časy a maja pomhać ludžom a wesebje młodžiny přeco křesćansce myslić a jednać.

JURIJ BUDER-KRAKEČANSKI

Row Krakečana Herberta Wjenka w Francoskej blisko Strassburga

Foto: priwatne

tentni za zničjenje minow. Tak so sta, zo tołmačer ke mi přińdže z prašenjom, hač bych był zwólniwy tute strašne miny zezběrać. Woni někak wědzachu, zo sym był pola pioněrow a tam so stał z mištrom za rozbuchowanje (Pioniersprengmeister).

Běch so lědma z wójny wrócił a běch zranjeny. Mějach prawu ruku zawobalenu a dla wobškodženeje lěweje nohi so z kijom pohibowach. Tola na strašnosť tutoho zachribjetneho mordarskeho gratu myslo připrajich moju pomoc. Tak wuńdže wukaz komandanty, zo mam nadawk za zničjenje minow, a ruska lěkarka měješe we wěstej zдалenosći přitomna być, tak dołho hač tam džělam. Dokelž njemožach prawje běžec, měješe mje wjesnjan z

nym wjedrje po bliskej awtodróze. Wšak žane awta njeježdžachu. Wšudže knježeše měř a my so wjeselachmy, zo je hrozna wójna nimo. Nadobo jedyn z nas womjelkny, pokazujo na skloninu při awtodróze. Wuhladachmy čłowjesku ruku, kotraž so tam zjewi. Bliže stupiwši spóznachmy, zo su tu tři čěła zahrjebane. Naš njeđzelski wulět so z tajkej namakanku hnydom skónči. Zdžělichmy to tehdomnišemu stražnikaj a čěła so wuhrjebachu a na Poršiskim pohrjebnišću pochowachu. Běchu to mužej a žona. Štó su byli a wotkal su přišli, njeje znate. Naš knjez farar Handrik njeznatym spožči posledni přewod. Postaji so jednory pomnik z pěškowca ze scěhowacym napismom:

Pohrjebnišću padnjenych wojakow na Poršiskim kěrchowje

Foto: J. Buder

Powěšće

Tuta rjana žnjenska króna puyaše Klětnjansku cyrkej 30. septembra na žnjowodžakym swjedženju.

Foto: E. Bigonowa

Wukrančicy. 14. junija bě so přeni króc zešla skupina zajimcow ze starolutherskeju wosadow w Klětnom a Wukrančicach k wuradźowanju wo woswjećenju 150lětneho jubileja wupućowanja Serbow do Texasa w léce 2004. Přitomni wuprajichu so za to, zo ma so serbskemu aspektej wosebita kedźbnosć wěnować. Do přihotow jubileja maja so Serbska superintendura, serbske institucije a wosobiny zapřijeć.

Pomhaj Bóh, časopis ewangeliskich Serbow

WUDAWAČELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangeliske towarstwo z. t. Čornobohska/Czornebohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HLOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOŁWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čisćernja Postvertriebsnummer: F 13145

ZHOTOWJENJE A ROZŠÉRJENJE: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

PŘINOŠKI A DARY: Serbske ewangeliske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Zažoby za serbski lud. Lětny abonement płaći 16 hriwnow.

Berlin. Z nowym šulskim lěto załoži so w Berlinje a Braniborskej pječ nowych ewangeliskich zakładnych šulow: w Frankfurće nad Wódrú, w Tröbitzu a tři we wuchodnych měšćanskich džělach Berlina (Lichtenberg, Pankow a Berlin-srjedža). Z tym je nětko w Berlinje a Braniborskej dohromady 16 ewangeliskich šulow.

Drježdžany. Pětrowska cyrkej při Großenhainskim naměšće w Drježdžanach bu na 75 lět wotnajata na wosadu Samostatneje ewangelisko-lutherskeje cyrkwje (SELK). Je to přeni króc, zo přepoda sakska krajina cyrkej Boži dom tak mjenowanym starolutherskim.

Mitoraz. W starobje 101 lět je 13. septembra zemřela Ana Krupperowa. Wona je byla najstarša Serbowka w Slepjanskej wosadze, kotraž je wšědnje w serbskej drasće chodžila.

Gołkojcy. Z popołdničim programom w cyrkwi a wječornym čitanjom Jurja Kocha spominaše so 20. septembra na něhdyšeho wosadneho fararja Jana Bjedricha Fryca, přeložowarja Stareho zakonja do delnjoserbsčiny.

**Witajće K'nam
Welcome**

**THIRTEENTH
ANNUAL
WENDISH FEST**

SERBIN, TEXAS
SEPTEMBER 23, 2001

Wabjenske łopjeno za serbski swjedžen w Texasu

Serbin. Njedźiwajcy na hrózbne terorowe akty w USA

Přeprašujemy

06.10. – sobota

14.00 hodź. wosadne popołdnje w Bukcach (sup. Albert)

07.10. – 17. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (farar Malink)

13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

14.10. – 18. njedźela po swjatej Trojicy

14.00 hodź. delnjoserbske kemše w Popojcach (předar Frahnaw)

18.10. – štwórtk

14.00 hodź. wosadne popołdnje w Bělej Wodze (sup. Albert)

21.10. – 19. njedźela po swjatej Trojicy

11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (sup. Albert)

15.00 hodź. wosadne popołdnje we Łazu (sup. Albert)

28.10. – 20. njedźela po swjatej Trojicy

10.30 hodź. kemše w Spalach (sup. Albert)

14.00 hodź. kemše we Wojerecach (sup. Albert)

31.10. – reformaciski swjedžen

11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (farar Malink)

14.00 hodź. sobustawska zhromadźizna Serbskeho ewangeliskeho towarstwa w Přiwćicach

03.11. – sobota

15.00 hodź. wosadne popołdnje w Hodźiju (sup. Albert)

04.11. – 21. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (sup. Albert)

13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)

dnja 11. septembra přewjedze so njedźelu, 23. septembra, w texaskim Serbinje 13. „Wendish Fest“.

Swjedžen zahaji so dopołdnja z jendźelskimi a němskimi kemšemi. Přizamkny so kulturny program, kotryž wuhotowaše mjez druhim delnjotožiska rejomanska skupina ze Strobic. Nutrnosć w jendźel-

skej, němskej a serbskej reči měješe farar n. w. Elmer Hohle. Wón zanjese tež někotre serbske kěrlušce.

Dary

W awgusće je so darilo za ponowjenje serbskich pomnikow 2 000 hr. Bóh žohnuj dar a darcěla.